

Оксана ДОБРОВОЛЬСЬКА

(Ужгород, Україна)

РОЗВИТОК ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ СИСТЕМИ СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

(на матеріалі агентивно-професійної лексики XI–XV ст.)

Дослідження присвячено *проблемі* встановленню діалектичної єдності системної стабільності функціонування словникового складу середньоанглійської мови та його розвитку відповідно до універсальних законів діалектики і загальних тенденцій мовної еволюції внаслідок дії мовних і позамовних чинників; *об'єктом дослідження* є лексико-семантична система середньоанглійської мови, зокрема лексико-семантична група агентивно-професійних назв, *предметом* — мовні зміни у проявах варіювання; *фактичним матеріалом* — цілісна лексико-семантична група агентивно-професійних назв англійської мови XI–XV ст.; *джерельною базою* — історико-етимологічні словники *Oxford English Dictionary*, *Middle English Dictionary* у складі *Middle English Compendium*, Reaney P.H. *A Dictionary of British Surnames*.

1. Функціонування і розвиток лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв XI–XV ст. виявляють діалектичну єдність та динамічну стабільність у руслі загальних тенденцій мовної еволюції як прояв дії таких *універсальних законів діалектики*: 1) *закон загального зв'язку явищ* — засвідчено у різноманітних внутрішньосистемних зв'язках, зокрема у лексико-семантичному групуванні, деривації, асиміляції запозичень, узуальності та у зв'язках і відношеннях з іншими мовними системами, зокрема у вигляді лексичного запозичення, та у зв'язках із явищами суспільного життя, зокрема у зумовленому суспільним характером мови взаємозв'язку історії мови з історією її носіїв; 2) *закон залежності властивостей мовного елемента від його функційного навантаження* — засвідчено у специфіці функційних різновидів агентивно-професійної лексики, зокрема, у лексико-семантичному групуванні у

межах етимологічних груп, хронологічній стратифікації лексики, в асиміляції іншомовних лексичних запозичень та іншомовної лексики в основах гібридних похідних, в усталеності узусу; 3) *закон переходу кількісних змін у якісні* — засвідчено у загальнонародній вживаності, мовленнєвій активності та словотворчій активності за законами словотворення англійської мови як основних ознаках асиміляції запозичень і основній умові входження лексики до апелювативного фонду мови на підставі кількісних даних фонографічної варіантності назв прізвищового типу, їх частотності у складі антропонімних формул, а також кількісних даних структурно-семантичної характеристики комплексного словотворчого поля питомих та гібридних дериватів; 4) *закон єдності і боротьби протилежностей*, зокрема боротьби між новим і старим, — засвідчено у суперечності між новою і старою формою, між старим і новим змістом, між старою формою і новим змістом, між новою формою і старим змістом; 5) *закон заперечення заперечення*, зокрема зростання нового у надрах старого і використання старого для створення нового в системі агентивно-професійної лексики, та б) *суперечність між потребами і засобами вираження*, — засвідчено у таких проявах: а) загальне зростання чисельності словникового складу лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв у понад шість разів порівняно з давньоанглійським періодом; поповнення словникового складу в основному за рахунок словотворення та запозичення; б) зміни якісного складу досліджуваної лексико-семантичної групи, зокрема явища архаїзації та неологізації як прояви тенденції до збереження мовної стабільності; в) дія принципу аналогії, як вияв універсального закону єдності і боротьби протилежностей.

2. Внутрішньосистемні характеристики лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв, що формують комплекс мовних змін, підтверджують їх відповідність загальним тенденціям розвитку мови: 1) до впорядкування структурної організації мовної системи; 2) до більшої формальної виразності номінативних одиниць; 3) до збереження мовної стабільності; 4) до зростання функційної стратифікації лексики; 5) до зростання

функційної варіативності лексики; б) до поступового ускладнення й відносного удосконалення лексико-семантичної системи.

3. Дію внутрішньомовних чинників засвідчено в тенденціях до створення слів простої морфологічної структури, економії мовних засобів, використання експресивніших форм.

4. Дію зовнішньомовних чинників засвідчено в іншомовному впливі через лексичні запозичення

5. Дію позамовних чинників на еволюцію лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв в англійській мові XI–XV ст. засвідчено у специфічних для історії англійської мови проявах суспільно-історичних факторів, які визначили мовну ситуацію середньоанглійського періоду: 1) економіко-політичні зрушення, які видозмінювали контингент носіїв англійської мови і лежали в основі мовної взаємодії упродовж XI–XV ст.; 2) прогрес людського суспільства у проявах розвитку його духовної й матеріальної культури, що зумовив кількісне і якісне збагачення досліджуваної лексико-семантичної групи в цілому за рахунок розширення її складу та наповнення синонімічних рядів у межах лексико-семантичних підгруп порівняно з давньоанглійським періодом; 3) демографічний чинник, який був одним із вирішальних у формуванні якісного та кількісного складу лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв середньоанглійського періоду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Middle English Compendium. University of Michigan Digital Library Production Service, 2001–2013. 15000 p. URL: <http://quod.lib.umich.edu/m/med/>
2. The Oxford English Dictionary. 2nd ed. / ed. by John Simpson and Edmund Weiner. In 20 vol. Oxford, 1989.
3. Reaney P.H. A Dictionary of British surnames. London, 1966. 366 p.

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Добровольська Оксана Ярославівна — кандидат філологічних наук, доцент,
кафедра іноземних мов Ужгородського національного університету

тел. 099 273 11 02

oxanadobrovolska@ukr.net

Тези прошу опублікувати у розділі «Філологія»

Назва тези: Розвиток лексико-семантичної системи середньоанглійської мови (на матеріалі агентивно-професійної лексики XI–XV ст.)

Ужгород, Нова пошта №7